

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Чухловіної Валерії Валеріївни «Корекція рухових порушень у дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу в процесі фізичного виховання», поданої до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

Актуальність обраної теми дисертації. Однією з проблем сучасного суспільства є зростання кількості людей з особливими потребами. При цьому серед багатьох причин інвалідності слід виділити дитячий церебральний параліч, кількість випадків якого в різних країнах коливається від 1,5 до 2,6 на 1000 дитячого населення. В Україні реєструються дещо більші показники – від 2,6 до 4,5 на 1000 дітей. В результаті цього захворювання вражається не тільки центральна нервова система, але й нервово-м'язовий апарат кінцівок, що проявляється в контрактурах, деформаціях кінцівок, порушеннях рівноваги, координації рухів тощо.

В процесі роботи з дітьми хворими на ЦП застосовуються різноманітні хірургічні, медикаментозні, реабілітаційні заходи. В якості реабілітаційних засобів фахівці пропонують використовувати фізичні вправи. При цьому застосування вправ відбувається з врахуванням фізичного розвитку дитини, для оцінки якого пропонується «Система класифікації великих моторних функцій» (Gross Motor Function Classification System - GMFCS). На думку автора недоліком застосування цієї системи є відсутність врахування форм ЦП серед яких найбільш поширеними є спастичні форми.

Відзначаючи, що розробці та впровадженню корекційних заходів серед дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу було присвячено роботи різних авторів, здобувач наголошує на існуванні певного кола питань, які потребують подальшого дослідження.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до Зведеного плану

науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2012-2015 рр. у межах теми 3.7. «Вдосконалення біомеханічних технологій у фізичному вихованні і реабілітації з урахуванням індивідуальних особливостей моторики людини» (номер державної реєстрації 0111U001734) та згідно з тематичним планом наукових досліджень Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту на 2016-2018 рр. «Науково-теоретичні засади вдосконалення процесу фізичного виховання різних груп населення» (номер державної реєстрації 0116U003010).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладення в опублікованих працях. Напрямок наукового пошуку, обраного автором, спирається на аналіз спеціальної літератури, який дозволив визначити мету, об'єкт, предмет і завдання дослідження, а також відповідні експериментальні і теоретичні методи вирішення цих завдань. Зазначені вище основні складові дисертації відповідають темі роботи, логічно і змістовно пов'язані між собою. Обґрунтованість дисертаційних положень, висновків, рекомендацій обумовлена достатньою кількістю експериментального матеріалу, обробленого адекватними математичними методами, а також коректним аналізом і інтерпретацією статистичного матеріалу. Сформульовані в роботі висновки витікають з аналізу експериментальних даних, їх об'єктивність і новизна очевидні.

Основні положення і результати дисертації в повній мірі викладені у 13 наукових працях, з них 8 опубліковані у фахових виданнях України, з яких 4 включено до міжнародної наукометричної бази та 5 публікацій апробаційного характеру. Ознайомлення зі змістом вищезгаданих публікацій дозволяє стверджувати, що в них представлено результати дослідження і рекомендації щодо їх впровадження, які належать автору.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що:

- *уперше* розроблено технологію корекції рухових порушень у дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу;

- *уперше* науково обґрунтовані підходи щодо диференціації фізичних вправ для кожної з групи дітей, розподілених за формою церебрального паралічу та рівнем моторного розвитку, визначеним за класифікацією GMFCS;

- *уперше* визначені показники вертикальної стійкості тіла та вестибулярного аналізатора у дітей молодшого шкільного віку з урахуванням форми церебрального паралічу та рівня моторного розвитку за класифікацією GMFCS.

Практичне значення одержаних результатів полягає у сприянні дітям молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу в оволодінні життєво необхідними руховими уміннями та навичками шляхом впровадження в процес фізичного виховання запропонованої технології корекції рухових порушень.

Основні положення та результати дослідження впроваджено у навчально-виховний процес спеціальної середньої загальноосвітньої школи № 90 та Дніпропетровського навчально-реабілітаційного центру № 1; в навчальний процес Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту, Бердянського державного педагогічного університету з дисципліни «Адаптивне фізичне виховання» та Запорізького національного університету з дисципліни «Корекційна педагогіка», що підтверджується відповідними актами впровадження.

Оцінка змісту дисертації, її завершення в цілому та ідентичності змісту автореферату й основних положень дисертації. Дисертаційна робота складається із анотацій, переліку умовних позначень, вступу, п'яти розділів, практичних рекомендацій, висновків, списку використаної літератури, додатків. Загальний обсяг роботи становить 211 сторінок. Дисертація містить 14 таблиць та ілюстрована 31 рисунком. У роботі використано 249 наукових джерел.

У *вступі*, відповідно до вимог до цього компоненту дисертації, обґрунтовано актуальність теми дослідження, зв'язок роботи з науковими

планами та темами, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, представлено наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, окреслено особистий внесок автора, наведено дані щодо апробації та впровадження в практику результатів дослідження, визначено кількість публікацій за темою дисертації.

У *першому* розділі дисертації «**Сучасні уявлення про корекцію рухових порушень у дітей з церебральним паралічем в процесі фізичного виховання**» здійснено теоретичний аналіз науково-методичної та спеціальної літератури, проведено систематизацію і узагальнення даних літературних джерел з проблеми дослідження.

На основі аналізу літературних першоджерел з'ясовано що:

- церебральний параліч відноситься до групи стійких порушень розвитку рухів і положення тіла, і є одним з найбільш інвалідизуючих захворювань нервової системи у дітей; .

- корекцію порушень рухових функцій у дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу необхідно здійснювати за тими ж етапами, як і у здорової дитини.

- програма «Фізична культура», та сучасні підходи у використанні фізичних вправ для зазначеного контингенту певною мірою сприяють адаптації хворих на ЦП до умов життя, але існує необхідність пошуку нових інноваційних підходів щодо корекції рухових порушень у дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу в процесі фізичного виховання.

У *другому* розділі «**Методи та організація дослідження**» детально охарактеризовані методи дослідження (теоретичний аналіз науково-методичної літератури, анкетування, викопіювання медичних карт, педагогічне спостереження, педагогічне тестування, педагогічний експеримент, методи математичної статистики), а також представлено інформацію щодо організації чотирьох етапів дослідження.

У *третьому* розділі «**Особливості фізичного розвитку та рухової підготовленості дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами ЦП**» представлено матеріали констатувального експерименту:

- результати вкопювання даних з медичних карт;
- дані соматометричних показників дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами ЦП та дані їх рухової підготовленості, здобуті на основі класифікації GMFCS;
- відсоткове співвідношення двох груп дітей (зі спастичною диплегією і спастичним геміпарезом) в досліджуваному контингенті;
- порівняльний аналіз фізичного розвитку дітей зі спастичною диплегією і спастичним геміпарезом;
- дані тестування здатності до збереження рівноваги тіла, вестибулярного аналізатора, силової витривалості м'язів тулуба, спини та нижніх кінцівок.
- результати вимірювань з використанням скороченого тестування GMFM ITEM SET.

В кінці розділу представлені висновки зроблені на основі аналізу експериментального матеріалу.

У *четвертому* розділі «**Обґрунтування та розробка технології, яка спрямована на корекцію рухових порушень у дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу на основі використання засобів фізичного виховання**» представлено теоретичне обґрунтування власних методичних підходів автора, розроблених на основі аналізу літератури і результатів анкетування.

Теоретичною основою технології дисертанта стало положення про необхідність врахування при її розробці особливості організму дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу, діагнозу основної нозології, показання до виконання окремих рухових дій. Структура цієї технології детально представлена на рис. 4.3.

При впровадженні технології було дотримано загальних принципів фізичного виховання та спеціальних принципів адаптивного фізичного виховання. В розділі також детально представлені особливості застосування словесних, наочних та практичних методів фізичного виховання в роботі з досліджуваним контингентом

В розділі охарактеризовані блоки вправ і етапи практичної реалізації технології. Окремо автор зупиняється на структурі заняття і методичних прийомах, які вона застосовувала під час роботи з дітьми молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу. Детально представлено особливості практичного застосування запропонованої технології в процесі формувального експерименту, результати якого свідчать, що впровадження авторської технології призвело до підвищення ступеня оволодіння життєво необхідними руховими уміннями та навичками.

Також було виявлено незначний приріст в показниках фізичного розвитку у дітей зі спастичними формами церебрального паралічу. А повторне викопіювання медичних карт засвідчило зниження тону м'язів тулуба і кінцівок та зменшення тугорухливості у суглобах у дітей експериментальної групи.

У *п'ятому* розділі "**Аналіз і узагальнення результатів дослідження**" автор зіставляє власні експериментальні дані з матеріалами попередніх досліджень, на цій основі розподіляє їх на три групи:

- підтверджувальні результати дослідження;
- результати дослідження, що доповнюють сучасні розробки і матеріали попередніх робіт;
- нові результати дослідження.

Робота завершується **практичними рекомендаціями і висновками**. В практичних рекомендаціях представлено блоки фізичних вправ (релакційний, силовий, ігровий, координаційний, рухливий) і рекомендації по їх застосуванню. У висновках відображено основні матеріали дисертаційного дослідження, а саме: аналіз теоретичних і практичних здобутків інших

фахівців і результати власного констатуючого і формуючого експериментів.

Автореферат відповідає змісту дисертації і відображає головні положення роботи.

Зауваження та дискусійні питання щодо змісту дисертації:

1. Аналіз змісту підрозділу 1.2. «Особливості організації процесу адаптивного фізичного виховання дітей з церебральним паралічем у спеціальних навчальних закладах» вказує на доречність поділу його на дві частини. В першій можна було б висвітлити загальні питання організації адаптивного фізичного виховання, в тому числі дітей з порушенням ОРА, а в другій безпосередньо особливості організації роботи з дітьми з ЦП.

2. Не коректно вживається термін «інтерпретація» по відношенню до методів математичної статистики (стор. 22, 76). За допомогою математичних методів результати експерименту не інтерпретуються, а обраховуються з метою здобуття статистичного матеріалу, який потім піддається теоретичному аналізу і інтерпретації, тобто тлумаченню, роз'ясненню.

3. В роботі присутні певні орфографічні помилки і стилістичні неточності, на які ми вважаємо за необхідне звернути увагу:

- на рис 3.1. (стор. 87) при розподілі дітей на групи в залежності від діагнозу і рівня моторного розвитку вказано, що до другого рівня зі спастичною диплегією відноситься «21 дітей». Правильно буде «21 дитина». На рис. 4.11. (стор. 128) аналогічна помилка - не «трое дітей», а «три дитини».

- в назві підрозділу 3.3.2. «Показники рівня прояву моторних функцій дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу» словосполучення «рівня прояву» зайве. Краще б було сформулювати просто «Показники моторних функцій» і далі по тексту.

- в назвах таблиць 3.6.-3.8. вживається словосполучення «Показники оцінювання». Більш коректно було б використовувати словосполучення «Результати оцінювання», або просто «Показники».

6. Особливості роботи з експериментальною і контрольною групами

(підрозділ 4.2. стор. 126) можна було представити в другому розділі в підрозділі 2.1.6. «Педагогічний експеримент».

7. Не всі результати дослідження відображені у висновках, а саме:

- порівняння соматометричних показників дітей молодшого шкільного віку з геміпарезом і диплегією (підрозділ 3.2.);
- динаміка цих же показників протягом формуючого експерименту (підрозділ 4.2.).

8. В тексті роботи містяться менш значні, ніж відзначені нами, орфографічні помилки і стилістичні неточності, які, втім, не спотворюють зміст викладеного.

Висловлені зауваження не носять принципового характеру і не знижують загальної позитивної оцінки дисертації.

Висновок. За актуальністю порушеної проблеми, новизною отриманих результатів та практичним значенням дисертація Чухловіної Валерії Валеріївни «Корекція рухових порушень у дітей молодшого шкільного віку зі спастичними формами церебрального паралічу в процесі фізичного виховання» відповідає вимогам п.11 «Порядку присудження наукових ступенів і присудження вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07. 2013 № 567, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Офіційний опонент

Седляр Ю.В.

Підпис Седляра Ю.В. засвідчую,
начальник відділу кадрів

Токарик Л.Б.